

PÁL LÉNÁRD 90 ÉVES

Pál Lénárd Kossuth-díjas akadémikus, a Központi Fizikai Kutató Intézet igazgatója, majd főigazgatója, a Magyar Tudományos Akadémia főtitkára és számos egyéb tudományos és állami tisztség betöltője 2015. november 7-én betölti 90. életévét. *Jánossy Lajos* után bő tíz évig a *Magyar Fizikai Folyóirat* főszerkesztője, majd a *Fizikai Szemlével* való egyesülést követően 2002 végéig *Marx Györggyel* és *Berényi Dénessel* annak társ-főszerkesztője volt. Ebben a minőségében, de egyéb, tudományos és közéleti tevékenységére való tekintettel is helyénvaló születésnapján köszöntünk őt.

Gyomán (ma Gyomaendrőd) született, középiskolai tanulmányait Békéscsabán végezte a felső kereskedelmi iskolában. A BME tanárképzős, majd az ELTE TTK vegyész szakos hallgatója volt. (Akkoriban József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, illetve Pázmány Péter Tudományegyetem.) 1949-ben kapott vegyészoklevelet, majd 1950 és 1953 között a moszkvai Lomonoszov Egyetem aspiránsaként mágnességtannal foglalkozott. E tárgyban védte meg kandidátusi disszertációját. Ezt követően lett a KFKI tudományos munkatársa. Itt 1953 és 1956 között a Ferromágneses Osztályt vezette, 1956-ban az intézet tudományos igazgatóhelyettese, majd 1970-ben igazgatója lett. 1959-ben védte meg értekezését, amellyel a fizikai tudomány doktora fokozatot szerzte meg. 1974-ben a KFKI-t négy intézetből álló kutatóközponttá szervezte át, amelynek első főigazgatója lett. A KFKI-ban végzett munkájával egyidejűleg az ELTE Atomfizikai Tanszékének féléllású egyetemi tanára volt, de az egyetem Szilárdtestfizikai Tanszékén is tartott előadásokat. 1988 után az Atomfizikai Tanszék rendes egyetemi tanára. 1995-ben ment nyugdíjba.

Tudományos vezetői és egyetemi tanári tevékenysége mellett számos magas vezető – állami és társadalmi – tisztséget töltött be: az Országos Atomenergia Bizottság elnöke (1978–1980), az Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság elnöke (1984–1985), a Magyar Tudományos Akadémia főtitkára (1980–1984), az Eötvös Loránd Fizikai Társulat alelnöke (1968–1972), a Nemzetközi Elméleti és Alkalmazott Fizikai Szövetség, IUPAP alelnöke (1969–1975), a Műszaki és Természettudományi Egyesületek Szövetségének alelnöke (1972–1976), a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának titkára (1985–1988).

A KFKI vezetőjeként fontos szervező munkát végzett a kutatóközpont arculatának, vagyis a négy tudományos intézet és azok műszaki, tervezői hátterének kialakításában. Számos kutatási irány elindítását kezdeményezte, illetve segítette. Ő irányította a KFKI 1959-ben indított és máig üzemelő kutatóreaktorának létesítését. Sokat dolgozott a KFKI nemzetközi kapcsolatainak építésén, korszerű kutatási eszközök fejlesztésén, berendezések beszerzésén. Segítette kísér-

leti, úgynevezett zérusteljesítményű atomreaktorok építését. Közülük a ZR-2 jelű berendezésen végzett kísérletekben személyesen is részt vett.

Tudományos munkássága a szilárdtestfizika, a neutronfizika és a valószínűségelmélet fizikai alkalmazásainak területére esik. Nagy nemzetközi visszhangot váltottak ki a hasadási láncreakció matematikai statisztikai tulajdonságait feltáró eredményei, ezek egyike a Pál–Bell-egyenletként hivatkozott alapvető összefüggés. Elméleti eredményeit a ZR-2 reaktoron végzett kísérletek igazolták. Az ott alkalmazott módszerek ma már rutinnak számítanak a kísérleti reaktorfizikában. Különböző, köztük neutronszeres módszerekkel vizsgálta ötvözetek tulajdonságait, kristályszerkezetüket és mágneses tulajdonságaikat. E két területen elért eredményeiről szóltak akadémiai levelező taggá, illetve rendes taggá való választásakor tartott székfoglaló előadásai (1964, majd 1972). Teljes munkásságát százötven publikációban tette közzé. Ezen túlmenően számos könyv szerzője.

Az Eötvös Loránd Fizikai Társulat elnöksége és a *Fizikai Szemle* szerkesztősége születésnapján gratulál és újabb alkotó éveket kíván Pál Lénárd tagtársunknak.

Patkós András
elnök

Szatmáry Zoltán
főszerkesztő

Pál Lénárd a *Fizikai Szemlében*

- Pál Lénárd: Ferromágneses kutatások a Szovjetunióban — 1954, 67.
Pál Lénárd: Szabadságunk tizedik évfordulójára — 1955, 35.
Pál Lénárd: Ferromágneses félvezetők — 1956, 156.
Pál Lénárd: A fizika és a matematika kapcsolatáról — 1965, 231.
Pál Lénárd: Iréne Joliot-Curie (1879–1956) — 1966, 259.
Pál Lénárd: Húsz éves a KFKI — 1970, 215.
Pál Lénárd: Fizika és társadalom — 1975, 121.
Pál Lénárd: Miről mesélnek a fluktuációk? — 1976, 401.
Pál Lénárd: Gondolatok a jövőről a nagy „tűzlopás” ürügyén — 1977, 361.
Pál Lénárd: Gondolatok a kutatásról és a termelési szerkezetéről — 1978, 11.
Pál Lénárd: Megnyitó beszéd a GIREP Konferencián — 1982, 41.
Pál Lénárd: A kis országok szerepe a nemzetközi űrkutatásban — 1984, 169.
Pál Lénárd: A tudományos–technikai haladás és a nukleáris fegyverkezés — 1984, 281.
Pál Lénárd: A tudományos és műszaki haladás időszerű kérdései — 1986, 281.
Pál Lénárd: „A KFKI megjelenése sokakban váltott ki ellenérzéseket” — 1992, 348.
Pál Lénárd: Marx György 70 — 1997, 146.
Marx György: Szilárd Leó – recenzió (Pál Lénárd) — 1998, 63.
Marx György (szerk.): Szilárd Leó centenáriumi kötet – recenzió (Pál Lénárd) — 1998, 142.
Pál Lénárd: Bragg-díj 2001 — 2001, 35.
Pál Lénárd: Köszönet a Wigner Jenő-díjért — 2001, 368.
Berényi Dénes, Pál Lénárd: Marx György 75 éves — 2002, 133.
Marx György: Wigner Jenő – recenzió (Pál Lénárd) — 2002, 324.
Mindig izgatott a „miért?” kérdése – Jéki László beszélgetése Pál Lénárd akadémikussal — 2005, 395.
Pál Lénárd: Ötven éve a KFKI-ban — 2009, 81.